

## Dvajset let raziskave OECD PISA v Sloveniji: kratka retrospektiva rezultatov

V uvodnem zapisu PISA Bloga smo poudarili, da kakovostna razprava o izobraževanju ne more temeljiti zgolj na mnenjih, temveč predvsem na zanesljivih podatkih. Toda šele podatki, ki jih spremljamo skozi daljše časovno obdobje, primerjamo z drugimi državami in postavimo v širši družbeni ter izobraževalni kontekst, začnejo razkrivati vzorce, trende in dolgoročneje spremembe. Dvajset let sodelovanja Slovenije v raziskavi OECD PISA ponuja dragoceno možnost za spremljanje razvoja slovenskega izobraževalnega sistema skozi čas. V nadaljevanju izpostavljam nekaj ključnih spoznanj, ki jih razkrivajo podatki tega obdobja.

### 1. Slovenija se že od prve udeležbe uvršča med uspešnejše države OECD

Slovenija se je raziskavi PISA prvič pridružila leta 2006. Slovenski petnajstletniki so se že takrat po dosežkih uvrstili med uspešnejše države članice OECD, zlasti na področju matematične in naravoslovne pismenosti, pri čemer je Slovenija tudi v naslednjih zajemih praviloma dosegala rezultate nad povprečjem držav članic OECD. Tudi na področju bralne pismenosti je Slovenija v nekaterih zajemih dosegala rezultate nad povprečjem držav članic OECD, in sicer v letih 2006, 2015 in 2018 (OECD, 2023a). Povprečni dosežki slovenskih petnajstletnikov po posameznih področjih in zajemih so prikazani v tabeli 1.

**Tabela 1: Povprečni dosežki slovenskih petnajstletnikov v raziskavi PISA po področjih in posameznih zajemih podatkov (2006 – 2022)**

| Leto | Branje* | Matematika* | Naravoslovje* |
|------|---------|-------------|---------------|
| 2006 | 494     | 504         | 519           |
| 2009 | 483     | 501         | 512           |
| 2012 | 481     | 501         | 514           |
| 2015 | 505     | 510         | 513           |
| 2018 | 495     | 509         | 507           |
| 2022 | 469     | 485         | 500           |

\* - povprečni dosežek na lestvici PISA

Vir: prir. po OECD, 2023a.

Opomba: Lestvice dosežkov v raziskavi PISA so standardizirane tako, da povprečje držav članic OECD v referenčnem obdobju znaša 500 točk, standardni odklon pa 100 točk (OECD, 2023a).

### 2. Naravoslovna pismenost – področje, na katerem smo najuspešnejši

Med tremi področji pismenosti je naravoslovna pismenost tista, kjer so slovenski petnajstletniki v celotnem obdobju sodelovanja v raziskavi PISA dosegali najvišje rezultate, v vseh dosedanjih zajemih pa tudi presegali povprečje držav članic OECD. Najvišji povprečni dosežek so dosegli leta 2006, in sicer 519 točk, leta 2022 pa je povprečni dosežek znašal 500 točk. Podatki kažejo dolgoročni trend upadanja: med letoma 2012 in 2022 se je povprečni dosežek zmanjšal za 14 točk, OECD pa ugotavlja, da se je trend upadanja naravoslovnih dosežkov v Sloveniji začel že pred letom 2018, zato zadnjega padca ne moremo razumeti zgolj kot posledico pandemije in zapiranja šol (OECD, 2023a, 2023b).

### 3. Matematična pismenost – dolgo stabilna, nato izrazitejši padec

Pri matematični pismenosti so slovenski petnajstletniki v večini zajemov dosegali rezultate nad povprečjem držav članic OECD. Dosežki so bili med letoma 2006 in 2018 razmeroma stabilni in so se gibali med 501 in 510 točkami, leta 2022 pa je sledil izrazitejši padec na 485 točk, kar je bilo 24 točk manj kot

leta 2018, vendar še vedno nad povprečjem držav članic OECD, ki je znašalo 472 točk. Sprememba se kaže tudi v strukturi dosežkov: v primerjavi z letom 2012 se je do leta 2022 povečal delež učencev, ki niso dosegli temeljne ravni matematične pismenosti ter zmanjšal delež tistih na najvišjih ravneh, in sicer v obeh primerih za 5 odstotnih točk (OECD, 2023a, 2023b).

#### **4. Bralna pismenost – najbolj ranljivo področje**

Dosežki slovenskih petnajstletnikov pri bralni pismenosti so v obdobju od leta 2006 precej nihali: po padcu v letih 2009 in 2012 je sledilo izboljšanje leta 2015, nato pa ponovno poslabšanje, ki je leta 2022 privedlo do najnižjega slovenskega dosežka doslej – 469 točk. Padec dosežka v zajemu podatkov PISA 2009 je v Sloveniji pritegnil pozornost strokovne in širše javnosti, v naslednjih letih pa je področje bralne pismenosti dobilo večjo pozornost tudi v okviru različnih strokovnih, raziskovalnih in sistemskih dejavnosti, usmerjenih v njegovo izboljšanje. Bralna pismenost se tako kaže kot najbolj ranljivo področje slovenskega izobraževalnega sistema, kar je še posebej pomembno v času, ko so besedila vse pogostejše digitalna, njihova verodostojnost pa ni samoumevna, zato branje danes vključuje tudi iskanje, vrednotenje in kritično presojo informacij (OECD, 2023a).

#### **5. Povprečni dosežek pove veliko, a ne vsega**

Povprečni dosežek države na posameznem področju še zdaleč ni edini podatek. Raziskava PISA spremlja tudi razlike med učenci, povezane s socialno-ekonomskim statusom in spolom, ter širši kontekst njihovega odraščanja in izobraževanja – od šolske klime, občutka pripadnosti, varnosti in zadovoljstva z življenjem do značilnosti šol in pogojev, v katerih poteka pouk. Poleg treh temeljnih področij pismenosti raziskava v posameznih zajemih vključuje tudi inovativna področja – od problemskega reševanja nalog, finančne pismenosti in globalnih kompetenc do ustvarjalnega mišljenja ter računalniškega mišljenja pri reševanju problemov.

#### **Javna objava rezultatov raziskave PISA 2025 – več kot nova točka v zgodbi**

*Se bodo dosedANJI trendi nadaljevali, ustavili ali morda obrnili?*

**8. septembra 2026** bodo javno objavljeni rezultati raziskave PISA 2025. Ti bodo dopolnili dvajsetletno časovno vrsto podatkov o dosežkih slovenskih petnajstletnikov na področju bralne, matematične in naravoslovne pismenosti ter osvetlili tudi širši kontekst njihovih dosežkov. Prvič bodo objavljeni tudi rezultati merjenja računalniškega mišljenja pri reševanju problemov ter okoljske pismenosti.

Simona Štigl,  
raziskovalka na Pedagoškem inštitutu, "Sampling" in "Data Manager" PISA 2006-2022  
Ljubljana, avgust 2026

Viri:

OECD. (2023a). *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>

OECD. (2023b). *PISA 2022 Results (Volume I and II): Country Note – Slovenia*. OECD Publishing, Paris. [https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/11/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes\\_2fca04b9/slovenia\\_f46f424f/a325fb1f-en.pdf](https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/11/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_2fca04b9/slovenia_f46f424f/a325fb1f-en.pdf)